

<http://molbuk.ua/vnomer/suspilstvo/37682-za-rivnem-korupciyi-ukrayina-najjgirsha-v-yevropi.html>.

19. Темпи зростання злочинності в Україні трохи сповільнилися [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://news.dt.ua/SOCIETY/tempi_zrostanny_a_zlochinnosti_v_ukrayini_trohi_spovilnilisya-95695.html.

20. Каргалова М. Европейская социальная модель: опыт для России. [Текст] / М. Каргалова. // Мир и политика. – 2011. - №1(52). – С.78-87.

21. Через скільки років Україна може залишитися без чорноземів? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://dumka.pl.ua/ukraine/1012-2011-05-12-15-12-14.html>.

Аннотация. В статье рассмотрены стандарты европейской социальной модели, уровень жизни европейцев и исследованы основные проблемы социально-экономического развития Украины.

Ключевые слова: европейская социальная модель, социально ориентированная конкурентоспособная экономика, социальные стандарты.

Summary. In the article the standards of the European social model, quality of life of Europeans and investigates the main problems of socio-economic development of Ukraine.

Keywords: european social model, social-oriented competitive economy, social standards.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.

УДК 031. 84(477)

МОДУС «ЕКОНОМІЧНОГО ПРОСТОРУ» В АРХІТЕКТОНІЦІ ГЕОКОНУ

Домбровський О.Г., к.е.н., директор (Інституту глобальних трансформацій)

В статті досліджується проблема «економічного простору» як детермінанта об'єктивних процесів і явищ, які проходять в реальній дійсності; показана його обумовленість суб'єктивним виміром і кореляція з темпоральними аспектами буття, а також співмірність з геоконом – геоекономічною конструкцією сучасного світу.

Ключові слова: економічний простір, соціальний простір, топос, цивілізація, геокон, соціальний час.

Постановка завдання. Останні два десятиліття визначальним фактом соціально-економічного (як і політичного, культурного) життя світової спільноти стала глобалізація, котра обумовлює динаміку суспільного розвитку. Очевидним став факт реалізації глобальних проєктів шляхом здійснення цілого ряду практичних кроків фінансового, економічного, політичного, дипломатичного і військового характеру. Як відомо, ядром проєкту глобалізованого світу є фінансовий капітал, котрий використовує інноваційні досягнення, насамперед в області розвитку сучасних інформаційних технологій, для формування єдиного віртуально-фінансового простору. Дане завдання здійснюється шляхом подолання національних кордонів і суверенітетів, які видаються в даному контексті за архаїку, з метою проникнення у всі

частини світового простору в інтересах здійснення вільних фінансово-економічних операцій, а також підкорення периферії центром. Відтак осмислення нового соціально-економічного простору (топосу), в якому здійснюються процеси глобалізації, та особливості його прояву, має значний пізнавальний інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика соціально-економічного та господарського простору в різних аспектах розглядається в працях вітчизняних та зарубіжних вчених І.Р.Бугаяна, Ю.М.Павлова, А.І.Смірнова, В.В.Чекмарьова, В.Є.Кемерова, А.С.Гальчинського та ін.

Значне методологічне значення для усвідомлення сутнісних характеристик проблеми топосу (простору) у його культурних, соціально-економічних вимірах внесли І.Кант, М.Гайдеггер,

Е.Гуссерль, М.Гайдеггер, Й.Шумпетер. Цивілізаційний вимір економічного простору в епоху глибинних трансформацій світу загалом, здійснення інноваційних процесів, для системного розуміння комплексу економічних проблем у даній сфері мають праці Ю.М.Пахомова, В.Д.Базилевича, Ю.В.Павленка, Т.С.Смолженко та ін.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Разом з тим, незважаючи на дослідження теоретичних і практичних аспектів даної проблеми, в економічній літературі не склався цілісний підхід до визначення змістовних характеристик економічного топосу (простору) в економіко-теоретичному вимірі та в дослідженнях світової економіки, що має важливе значення для розуміння сутнісних рис інноваційних стратегій соціоекономічної діяльності при входженні в новий цивілізаційний цикл розвитку.

Формування завдань та цілей статті. У статті поставлено за мету систематизувати та поглибити розуміння закономірностей розвитку сучасного економічного простору в контексті глобальних трансформацій світової економіки, а також розкрити особливості їх прояву в умовах цивілізаційних трансформацій.

Виклад основного матеріалу. Економічний простір в найбільш загальному наближенні є відображенням особливостей структуроутворення людського життя на соціальному рівні розвитку матерії. Він характеризує суспільство з боку протяжності, поєднання і розподілу господарської діяльності та економічних відносин між індивідами. Проблема «економічного простору» обумовлена переходом світу «із стану цілого (сукупності держав і народів) в стан цілісності (всезагального взаємозв'язку і взаємозалежності), коли жодне з помітних явищ не має ізольованого характеру, в впливає на стан і розвиток всієї ноосфери» [5, с. 243], що обумовило виникнення нової просторової конфігурації людства.

Її суть полягає в тому, що від простої площинної (геометричної) побудови світу наука перейшла до об'ємної, складної, багаторівневої структури, котра адекватно може бути описана за допомогою виокремлення множини просторових характеристик (означень) буття. В методологічному плані це дозволяє виділити окремі потоки, напрями, які складають (і визначають) світовий соціально-економічний поступ, розгорнути їх взаємодію в процесі «розгортання» суспільного руху, людської історії, на новому рівні поставити питання про детермінації розвитку глобального соціуму. Потрібно виходити з того, зазначає А.С.Гальчинський, що економіка є «не лише відповідна комунікативна система, не лише механізм перерозподілу багатства, а й інституціональний простір (комплекс), який функціонує серед суспільних інститутів іншого

призначення, взаємодіє з ними» [1, с. 41]. Відповідно межі економічного простору визначаються параметрами інституційної системи економіки загалом.

Разом з тим необхідно враховувати, що розширення структурної множинності економічного простору обумовлено, на думку М.Гайдеггера, «розквітом суб'єктивізму та індивідуалізму» [7, с. 222], які здійснюють вплив і на уявлення про простір. Він з безособистісного і невизначеного місцеперебування людей перетворюється в пристосовану для їх потреб сферу життєдіяльності. Тому «простір ... в зростаючій мірі все більш наполегливо налаштовує сучасну людину на своє остаточне підкорення» [7, с. 313]. Іншими словами, простір взагалі (і «економічний простір» зокрема) є прафеноменом існування людини. Отже, має суб'єктивний вимір.

Значимість суб'єктивного аспекту економічного простору (як і соціального, культурного, освітнього тощо) полягає в тому, що виявлення його сутності може бути здійснено лише на основі і завдяки наявності існуючого «почуття просторовості». Останнє є належністю лише суб'єкта. В зв'язку з чим економічний простір доцільно розглядати як результат діяльності суб'єкта (соціальних сил), її (діяльності) продукт, котрий являє собою розділення єдиного «почуття просторовості», його об'єктивацію в процесі «економогенезису» (економічного розвитку). Адже «загальні параметри системи економічних взаємозв'язків визначаються параметрами відповідних комунікативних відносин між людьми» [1, с. 41].

Таким чином, простір, в тому числі економічний, може бути в своїй повноті зрозумілий саме на рівні людського індивіда. Не лише в належності простору до функціонування великих економічних (соціальних, культурних) систем, а у формах зв'язку індивідів, де розкривається його людиновимірне значення і виявляються його людські аспекти в міжсуб'єктних взаємодіях.

Основним критерієм виокремлення економічного простору є специфіка економічного виду (способу) діяльності, включеного в систему світових, глобальних суспільних відносин. В такому контексті економічний простір постає, фактично, найважливішою складовою, оскільки (завдяки визначальній ролі діяльності), впорядковує існування речей в світі людей, що забезпечує протікання повсякденного життя людей, їх спілкування, уклад їх безпосередньо особистісного буття. «Люди можуть вимірювати своє життя годинами і метрами. Але це ... не фізичні години і метри, адже вони характеризують не натуральні властивості речей і діяльностей, а вказують на людські сили, котрими речі і діяльності насичені, означають можливості, які до

людських сил можуть бути приєднані» [3, с. 132], - зазначає В.Е. Кемеров.

В контексті такого методологічного підходу до розуміння економічного простору відкриваються можливості для його розгляду не лише як розміщення об'єктів господарства, а як простір економічних процесів і пов'язаних з ними енергій, взятих разом з їх практичною реалізацією і осмисленням, що породжує нові визначення і поняття. Наприклад, поняття «економічного універсуму», або «вселенського Рах оесопомісана» [4, с. 152]. Він здобуває «універсальну владу головним чином не через адміністративні, національні структури, а через господарські, інтернаціональні механізми..., не обмежуючись державним кордоном і розповсюджуючись далеко за його межі, розглядаючи всю доступну ойкумену як єдиний простір для своєї діяльності» [4, с. 152], - зазначає О. Неклеса.

При вирішенні проблеми «економічного простору» необхідно враховувати територіальний фактор економічної діяльності суспільства. Виходячи з цього, необхідно виокремлювати природно-соціальні простори (топоси), до яких відноситься географічний. На його основі формується геоeкономічний вектор розвитку, або геоeкономіка. Вона ґрунтується не лише на логіці, а й на синтезі геополітики і геостратегії. Але пріоритет, попри все, належить геоeкономіці, яка відтісняє геополітику. Тим самим стверджується новий економічний простір, в якому вибудовується нова модель архітекτονіки геоeкономічної конструкції (геокон).

Сутність «геокону» можна проаналізувати на основі моделі багаторівневого (багаторусного) «китайського шару». Відповідно до цієї моделі геокон поєднує співмірні види господарсько-економічної діяльності в єдине складносубординоване сплетіння «економічного універсуму». На нижньому, географічно локалізованому рівні – це добування природних ресурсів та їх використання природозатратною економікою; наступний, більш високий локус – виробництво інтелектуального продукту і його освоєння високотехнологічним виробництвом. На транснаціональному рівні – виробництво фінансових ресурсів і застосування технологій «універсальної процентної данини в якості механізму управління індустріальними об'єктами, які в свою чергу продукують потреби в даних ресурсах» [4, с. 158].

Необхідно враховувати, що «підпілля» геоeкономічного світовлаштування допускає проникнення в легальний сектор одержання прибутків «правил гри», в яких правовий, а тим більше моральний контекст втрачають минуле значення. В результаті на практиці «право потрапляє в залежність від влади і, можливо,

етично необґрунтованого майнового статусу громадян» [6, с. 112], - підкреслює П.Ульріх.

На вищому рівні геокон утворює специфічний прояв економічного простору – систему «глобального управління метаeкономікою, яка передчуває уніфікацію джерела легальних платіжних засобів, тотальний контроль над їх рухом і появу єдиної, диверсифікованої системи податкових платежів, здатної перетворити з часом всі землі геоeкономічного універсуму в плідну ниву Нового світу – чарівне джерело специфічної квазіренти» [4, с. 158].

Нагадаємо, що «економічний простір» перебуває у вимірі «соціального простору», в який включені також політичний, освітній, технологічний, релігійний, інформаційний, культурний простори (топоси). Їх формування відбувалося по мірі розвитку людського суспільства, і вони з різною інтенсивністю здійснювали і здійснюють вплив на розвиток процесів в світі. Вони взаємопов'язані, але в той же час кожний з цих топосів має свою специфіку [5, с. 244]. Однак пріоритет належить, попри претензії на значимість інших просторів (топосів), все ж таки економічному. Що приводить до виокремлення контуру третьої фази «капіталістичної світ-економіки» - геоeкономічної, сучасниками якої ми є. Її базовий мезанізм – одержання системного прибутку вже не стільки за рахунок втрачаючого привабливості промислового виробництва (як колись відбулося з торгово-фінансовими операціями), скільки в результаті розвитку багатоманітних форм контролю над господарською практикою загалом. Найбільш простим, хоча і окремим, прикладом слугують добре відомі «ножиці цін». В певному сенсі відбувається повернення саме до «алгоритмів першої, торгово-фінансової фази, але вже на іншому, глобальному рівні, який дозволяє здійснювати як системні операції в економіці, так і в управлінні соціальними процесами в масштабі планети» [4, с. 157]. Необхідно зазначити, що в розгляді поняття «економічний простір» можлива реалізація різних установок, які можна розділити умовно на три групи: «об'єктні», «суб'єктні» і «діяльнісні». При «об'єктній» установці на розгляд економічного простору він постає як певна картина світу (наприклад, геокон), котра розуміється як сукупність зовнішніх об'єктів. У відповідності із «суб'єктною» установкою, навпаки, світ стає репрезентацією наших почуттів і думок. Якщо ж ми виходимо з того, що суб'єкт і об'єкт не можуть існувати один без одного, а співмірні в діяльності, утворюючи «феноменологічну єдність практик, то простір зовнішніх, по відношенню до суб'єкта, речей повинно бути обов'язково пов'язано з його думками про них» [8, с. 27]. Отже, економічний

простір утворюється не лише речами (об'єктивними реаліями), але і їх смислами.

В даному контексті необхідно враховувати взаємозв'язок «економічного простору» з «економічним часом», що дозволяє говорити про єдиний просторово-часовий континуум, або «хронотоп». Саме в контексті «хронотопу» відбуваються по-перше, цивілізаційні зміни, і, по-друге, в залежності від розуміння сутності соціоекономічного часу самого по собі може формуватися адекватне розуміння реальних процесів світового розвитку. Подібний підхід до розгляду економічного простору, пов'язаний, на думку М.Гайдеггера, з антитезою двох онтологічних позицій «оволодіння» світом і «обживання» світу [7, с. 228], реалізується в багатьох економічних теоріях.

Так, мова йде, зокрема, про актуальність проблеми відповідності методологічних рефлексій в економічному пізнанні сутності реальних процесів, які є виразом сучасності. Реальний «економічний час» – це суспільно-економічні явища, котрі об'єктивно пов'язані з «темпоральними факторами» життя суспільства. Часові (хронологічні, темпоральні) поняття визначаються для людини тим природним, суспільним, культурним середовищем, до якого вона належить.

Зазначимо, що поняття «середовище» на відміну від поняття «простір» означає певну недиференційовану єдність, певне «щось», котре перебуває навколо об'єкта (в даному випадку економічного), що досліджується. Можливість говорити про «середовище» виникає в тому випадку, коли об'єкт відрізняється від оточення, виокремлюється з нього. Середовище, де перебуває об'єкт, утворює умови для його існування; прояви його сутності, котра «може показувати себе як в його відносній стабільності, так і в змінах, відповідних сутності об'єкта» [8, с. 28]. В середовищі відбувається перехід, зміна форми явища, і воно може сприяти цьому або заважати. І в першому, і в другому випадках «середовище» є сукупністю умов, які обумовлюють стабільне існування об'єкта (предмета) або перетворень, які в ньому проходять.

На відміну від «середовища», яке постає сукупністю певних умов, «безпосередньо наявне буття якого є разом з тим можливістю» [2, с. 320], як писав Г.В.Ф. Гегель, «простір» опосередковується цивілізаційними впливами. Якщо розглядати цю проблему на метарівні, то тут вплив цивілізаційних типів, наприклад, західного і східного, в різних просторах неоднаковий. Так, стало аксіомою: «західна цивілізація домінує в освітньому, інформаційному, технологічному, економічному, військовому, політичному просторах. Однак в етнічному і релігійному

просторах спостерігається зворотня тенденція» [5, с. 245]. Тут більш активніші цивілізації Сходу.

«Економічний простір», таким чином, котрий взаємодіє із «соціальним» простором, разом з «економічним часом» є координатами цивілізації. Кожна цивілізація володіє просторово-часовою визначеністю. Вона має своє часове (темпоральне начало), проходить етапи становлення і розвитку, тобто завжди займає конкретне місце в історичному часі і певному топісї людства, володіє своєю ритмікою поступу й існування [5, с. 245]. Тим самим вони безпосередньо взаємодіють з цивілізаційними викликами епохи.

В такому контексті зміни в «економічному просторі» стають предметом особливої уваги економічної науки, вони розглядаються в соціально-економічній системі, котра включає в себе і сам об'єкт, що змінюється. З реальними проявами змін останнього людство має безпосередній взаємозв'язок. Особливо сьогодні, коли в результаті активної діяльності суб'єкта зміни в цивілізаційному бутті стали настільки значними, що виникли проблеми із визначенням перспектив існування людства. В силу чого постає необхідність переосмислення людської діяльності в умовах нового просторово-часового виміру (хронотопу). Що означає ствердження нового економічного простору як детермінати соціально-політичного, культурного, освітнього, політичного поступу.

Висновки. Таким чином, розуміння «економічного простору» постає як реальне втілення «положення», «місця» і «часу», які дають можливість здійснення процесам історичного розвитку і смислам життя людини. Поняття «економічний простір» в сучасному глобальному світі сприяє концентрації знання про економічні взаємодії; вони наповнені смислами як емпіричної, так і цивілізованої реальності, частиною яких є не лише економічні об'єкти і суб'єкти, але і зв'язки, відносини, концепції, в яких конкретний економічний розвиток одержує реальний смисл.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гальчинський А.С. Економічна методологія. Логіка оновлення. / А.С. Гальчинський– К.: «АДЕФ-Україна», 2010. – 572 с.
2. Гегель Г.В.Ф. Энциклопедия философских наук. – Т. 1. Наука логики. / Г.В.Ф. Гегель– М.: Мысль, 1975. – 452 с.
3. Кемеров В.Е. Введение в социальную философию./ В.Е. Кемеров– М.: 2000.
4. Неклеса А. Трансмутация истории / А. Неклеса // Новый мир. – 2002. - № 9. – С. 143-159.
5. Павлов Ю.М. Социальное пространство / Ю.М.Павлов, А.И. Смирнов //Философия хозяйства. – 2000. – № 2(20). – С. 243-245.

6. Ульрих П. Критика экономизма. / экономического пространства / В.В. Чекмарев // П.Ульрих – М.: Вузовская книга, 2004. – 120 с. Экономическая теория в XXI веке – 2(9):
7. Хайдеггер М. Время и бытие. / Глобальное и национальное в экономике. – В 2-х М.Хайдеггер – М.: Республика, 1993. – 447 с. т. – Т. 1. – М.: Экономистъ, 2004. – С. 20-30.
8. Чекмарев В.В. Экономический аспект глобального в концепции общего

Аннотация. В статье исследуется проблема «экономического пространства» как детерминанта объективных процессов и явлений, которые происходят в реальной действительности; показана его обусловленность субъективным измерением и корреляция с темпоральными измерениями бытия, а также соотношение с геокономом – геоэкономической конструкцией современного мира.

Ключевые слова: экономическое пространство, социальное пространство, топос, цивилизация, геокон, социальное время.

Summary. Article describes the problem of economic space as a determinant of objective processes and phenomena that take place in actual reality. Its determination by subjective dimensions and correlation with the temporal aspects of being as well as with geo-economical construction of modern world is shown.

Keywords: economical space, social space, topos, civilization, geo-economics, social time.

Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Маковоз О.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.

УДК 347.73

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ В УКРАЇНІ

**Єрмоленко О.А., к.е.н., доцент,
Лисьонкова Н.М., к.е.н., доцент (УкрДАЗТ)**

Стаття присвячена організаційним основам протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму. Розглядаються проблеми забезпечення законності у сфері фінансової діяльності держави та запобігання використанню послуг кредитно-банківського сектора в злочинних цілях.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, Держфінмоніторинг України, FATF, боротьба з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Легалізовані доходи є однією з головних фінансових основ корупції, організованої злочинності і тероризму в сучасному світі. Поняття «легалізації», або «відмивання» злочинних доходів має на увазі, що здобуті незаконним шляхом грошові кошти впроваджуються у відкритий економічний оборот, насамперед шляхом проведення їх через рахунки кредитно-банківських установ. За допомогою очищених таким чином коштів набувається рухоме і нерухоме майно, скуповуються валюта та цінні папери, укладаються різного роду фінансові угоди, тощо. В результаті чого відбувається інтеграція злочинно нажитих статків у суспільну систему.

Мета цього процесу зводиться до маскування самого факту існування, незаконного походження або використання нелегальних доходів. В результаті чого прибуток, отриманий даним чином, повертається до свого власника в іншому, трансформованому вигляді, мета якого приховати як джерела, так і осіб, які користуються цими благами.

Безумовно, легалізація займає надзвичайно важливе місце в кримінальному економічному циклі, пов'язуючи воедино генерування злочинного доходу з його споживанням, інвестуванням і інфільтрацією в легальний бізнес, благодійність, освіта, спорт та інші сфери суспільного життя. При цьому легалізація злочинних капіталів не тільки спотворює нормальне соціально-економічний